

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **P. M.**, zast. JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Praha 9, Mansfeldova 792/3, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 4. 2006, č. j. 32 Cad 2/2006 – 17,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 4. 2006, č. j. 32 Cad 2/2006 – 17, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 7. 12. 2005, č. j. X, zamítla žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. V odůvodnění rozhodnutí uvedla, že žalobce podal dne 30. 12. 2002 žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. z důvodu věznění z politických důvodů v době od 15. 6. 1989 do 22. 12. 1989. Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky za dobu od 15. 6. 1989 do 22. 12. 1989 však žalobci nevznikl, protože rozhodnutí sp. zn. 1To 232/89, ze dne 31. 8. 1989, vydané Vyším vojenským soudem v Táboře o věznění žalobce v uvedené době nebylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu. Trestný čin nenastoupení vojenské služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb. je uveden v § 4 písm. e) zákona o soudní rehabilitaci, ke zrušení odsuzujícího rozsudku způsobem stanoveným v § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., tedy mohlo dojít v přezkumném řízení podle § 5 zákona o soudní rehabilitaci. Odsuzující rozsudek sice zrušen byl, avšak podle obecných předpisů, neboť návrh na rehabilitační řízení nebyl podán včas, a to do dvou let od účinnosti zákona (1. 7. 1990).

V podané žalobě vyslovil žalobce přesvědčení, že na jednorázovou peněžní částku nárok má, neboť trestný čin, pro který byl odsouzen, je výslovně uveden v § 4 písm. e) zákona č. 119/1990 Sb. v platném znění. Dále uvedl, že ministr spravedlnosti podal v jeho prospěch stížnost pro porušení zákona z toho důvodu, že trestný čin byl považován za trestný v rozporu s mezinárodním právem a Ústavou ve smyslu § 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. Odsuzující rozhodnutí byla Nejvyšším soudem ČR pravomocně zrušena a žalobce (v řízení u Nejvyššího soudu ČR v postavení obžalovaného), byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu. Žalobce v podané žalobě dále poukázal na nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 565/03, I. ÚS 605/2003 a na nálezy sp. zn. II. ÚS 187/2000. Navrhoval, aby rozhodnutí žalované bylo zrušeno a věc byla vrácena k novému projednání. Dále žádal, aby žalovaná byla uznána povinnou nahradit žalobci náklady tohoto řízení.

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 28. 4. 2006, č. j. 32 Cad 2/2006 – 17, žalobu zamítl a rozhodl dále, že žádnému z účastníků se nepřiznává náhrada nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel z obsahu správního spisu, citoval ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. a ustanovení § 4, 6 odst. 1 a 2, § 4e a § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Konstatoval dále, že podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 7 A 508/2002, zrušením rozhodnutí není ani účast na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Na základě tohoto ustanovení se neruší žádné rozhodnutí o věznění. Poukázal na to, že vzhledem k nejednotnosti výkladu rehabilitace podle ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v rozsudku ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 – 84, zaujal právní názor o tom, že usnesení o účasti na soudní rehabilitaci per analogiam podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. má pouze deklaratorní charakter a žádné rozhodnutí se jím neruší. Toto usnesení bylo vydáno v důsledku porušení zákona ve prospěch žalobce, jak judikoval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 4 Tz 98/2003. Krajský soud uvedl, že shodně se stanoviskem žalované dospěl k závěru, že vzhledem k tomu, že žalobce byl pravomocně odsouzen za trestný čin uvedený v § 4 písm. e) zákona č. 119/1990 Sb., a uložený trest vykonal, nelze v žádném případě k jeho rehabilitaci použít ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., neboť aplikace tohoto právního ustanovení se vztahuje pouze na případy, kdy čeští občané byli neoprávněně vězněni, to znamená, že jejich trestní věc neskončila pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Z těchto důvodů žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 s. ř. s.

Proti tomuto rozsudku podal včas kasační stížnost žalobce (dále též jen stěžovatel), a to z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Namítal, že pokud chtěl soud srovnávat stěžovatelův případ s jiným obdobným, pak se naskýtá spíše srovnání s případem L. K., který byl za minulého režimu odsouzen ze stejného důvodu, a jemuž jednorázovou částku podle zákona č. 261/2001 Sb., odmítla přiznat jak žalovaná, tak i Nejvyšší správní soud, a to jen z toho důvodu, že konečné rozhodnutí ve věci vydal Nejvyšší soud ČR v řízení o stížnosti pro porušení zákona. Rozhodnutí žalované i rozsudek Nejvyššího správního soudu však zrušil Ústavní soud nálezem ze dne 6. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 565/03. Stěžovatel dále poukázal na to, že v obdobných případech žalovaná jednorázovou peněžní částku přiznala. Dovožoval, že jestliže kromě rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. 4 Tz 88/2005, ve své vlastní věci předložil navíc usnesení Městského soudu v Brně ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. 1 Rt 17/2005, o účasti na soudní rehabilitaci podle § 33 zákona č. 119/1990 Sb., neměl by být důvod k tomu, aby jen z tohoto důvodu byl diskvalifikován z nároku na jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 261/2001 Sb. Namítal dále, že v napadeném rozsudku se odkazuje na nálezy Ústavního soudu, v němž bylo

pouze vysloveno, že nevratná lhůta stanovená v § 6 zákona č. 119/1990 Sb., není protiústavní, což znamená, že v současné době již nelze podávat návrhy na přezkumné řízení podle § 4 zákona č. 119/1990 Sb. Konstatoval, že ustanovení § 30 odst. 2 a § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. však žádnými lhůtami vázána nejsou. Navrhoval, aby napadený rozsudek Krajského soudu v Brně byl zrušen a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

V doplnění kasační stížnosti pak poukázal na právní věci projednávané u jiných krajských soudů.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ustanovení § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Z obsahu správního spisu plyne, že stěžovatel podal dne 30. 12. 2002 žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., a to jako politický vězeň. V žádosti uvedl, že soudní rozhodnutí budou zaslána dodatečně. Ve spise se pak dále nachází osvědčení o státním občanství stěžovatele ze dne 7. 9. 2005. Podle potvrzení vydaného Vězeňskou službou ČR ze dne 22. 8. 2002 byl stěžovatel ve vazbě a ve výkonu trestu v době od 15. 6. 1989 do 22. 12. 1989. Rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. 4 Tz 88/2005, bylo rozhodnuto tak, že usnesením bývalého Vyššího vojenského soudu v Táboře ze dne 31. 8. 1989, sp. zn. 1 To 232/89, byl porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 256 trestního řádku ve znění účinném do 31. 12. 2001 a v řízení, které mu předcházelo, v ustanovení § 269 odst. 1 trestního zákona ve znění účinném do 30. 11. 1999, v neprospěch obviněného P. M.. Toto usnesení se zrušuje, zrušuje se též rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 3. 8. 1989 sp. zn. 3 T 154/89. Zrušují se také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 226 písm. b) trestního řádu se obviněný P. M. zprošťuje obžaloby prokurátora bývalé Vojenské prokuratury v Brně ze dne 13. 7. 1989, sp. zn. Opv 285/89, pro skutek spočívající v tom, že dne 19. 5. 1989 do 8.00 hod. a ani následující den nenastoupil k výkonu vojenského cvičení u v. ú. 8525 Uherské Hradiště, ačkoliv převzal povolávací rozkaz OVS Uherské Hradiště č. 441586 a takto jednal v úmyslu vojenskou službu nikdy nevykonat, čímž měl spáchat trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona, neboť tento skutek není trestným činem. V soudním spise se pak dále nachází usnesení Městského soudu v Brně ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. 1 Rt 17/2005, (právní moc dne 21. 10. 2005), jímž bylo vysloveno, že podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci per analogiam, je P. M., nar. X v U. H., účasten soudní rehabilitace.

Nejvyšší správní soud především poukazuje na to, že Krajský soud v Brně vycházel při posuzování stěžejní otázky, tj., zda usnesení soudu, kterým je vyslovena účast konkrétní osoby na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. (v návaznosti na zrušení původního odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení o stížnosti pro porušení zákona), může mít účinky splnění podmínky ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., z právního názoru rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu, vysloveného v rozsudku ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 – 84, (žalobce A. H.). Rozšířený senát tehdy vyslovil, že *ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. uvádí, že tento zákon se vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo*

podle zákona č. 198/1993 Sb. V daném případě byl žalobce pravomocně odsouzen a vězněn pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950. Tento trestný čin je uveden v § 4 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb. a žalobce tak mohl soudní rehabilitace dosáhnout cestou přezkumného řízení soudního podle oddílu třetího tohoto zákona. Tímto způsobem však žalobce rehabilitován nebyl, neboť nepodal návrh na zahájení řízení ve lhůtě uvedené v § 6 citovaného zákona. Konstitutivní rozhodnutí o zrušení odsuzujícího rozsudku tedy bylo vydáno podle obecných ustanovení trestního řádu o obnově řízení, nikoliv v řízení podle zákona č. 119/1990 Sb. Na této pro rozhodnutí ve věci nejpodstatnější skutečnosti nemění podle názoru Nejvyššího správního soudu nic ani existence usnesení o účasti žalobce na soudní rehabilitaci per analogiam podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Jednak toto usnesení má pouze deklaratorní charakter a jak již bylo uvedeno ve výše citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 7 A 508/2002 – 23, ze dne 26. 8. 2003, žádné rozhodnutí o věznění se jím neruší, jednak toto usnesení (a jemu podobná v dalších případech), bylo vydáno v důsledku porušení zákona ve prospěch žalobce, jak judikoval Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 4 Tz 98/2003, ze dne 23. 9. 2003. Podle tohoto rozsudku „ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. bylo přípustné použít v rehabilitačním řízení pouze tehdy, pokud dotyčná osoba nebyla pravomocně odsouzena za skutky uvedené v § 2 a § 4 v určeném časovém období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Vzhledem k tomu, že zákonnou úpravou je přesně a podrobně stanoveno, na jaký okruh osob a za jakých podmínek lze příslušná ustanovení zákona o soudní rehabilitaci vztáhnout, nepřichází zde v úvahu postup zde známý jako analogie iuris, neboť ten je možný pouze v případech, kdy právní úprava chybí, ale ani postup známý jako analogie legis, vzhledem k tomu, že obviněný své rehabilitace dosáhl, byť prostřednictvím jiného soudního postupu, a to výhradně podle ustanovení trestního řádu a trestního zákona“.

Výše uvedený právní názor vyslovený rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu byl překonán nálezem Ústavního soudu I. ÚS 712/05, vyhlášeným dne 24. 8. 2007. Tímto ústavním nálezem byl zrušen rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 5 A 544/2002 – 57, ve věci V. F. V tomto rozsudku, který se týkal obdobné věci, vycházel Nejvyšší správní soud z právního názoru vyjádřeného rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu, jehož část byla shora uvedena.

V označeném nálezu Ústavního soudu je uvedeno: „Pro odstranění jakýchkoliv pochybností Ústavní soud konstatuje, že vzhledem ke specifické povaze předmětné věci je třeba, při jejím posuzování, ctít účel a smysl zákonů č. 119/1990 Sb. a č. 261/2001 Sb., které měly především za cíl nápravu křivd způsobených předchozím režimem. S ohledem na to, je tudíž třeba posoudit i stěžovatelem předložené usnesení o soudní rehabilitaci, jako splnění podmínky pro vyplacení jednorázové částky, i když bylo toto usnesení vydáno v režimu obecného trestního řízení, a nikoliv v režimu zákona č. 119/1990 Sb. Tímto závěrem Ústavní soud zároveň bere úvahu i skutečnost, že v minulosti bylo rozhodování v těchto věcech značně nejednotné. Na základě výše uvedených skutečností Ústavní soud setrvává na názoru uvedeném v nálezu sp. zn. I. ÚS 605/03, tj. že Nejvyšší správní soud porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Vzhledem k tomu, že současně nerespektoval právní závěr nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 605/03, došlo zároveň k porušení článku 89 odst. 2 Ústavy ČR, podle něhož jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby“.

K výše uvedenému Nejvyšší správní soud připomíná usnesení rozšířeného senátu ze dne 11. 1. 2006, č. j. 2 Afs 66/2004 – 53, v němž je mimo jiné uvedeno,

že „Podle imperativu ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů jsou všechny subjekty aplikující právo povinny postupovat tak, aby zvolený výklad právních předpisů byl souladný s ústavností, a to ve smyslu výslovného znění konkrétních ústavních norem i ústavních principů a hodnot, nezřídka v ústavních textech *expressis verbis*, nevyjádřených. Teprve pokud takový výklad možný není, je na místě protiústavní ustanovení právních předpisů k tomu příslušným mechanismem odstranit. V tomto kontextu viděno, jestliže Ústavní soud v některém svém rozhodnutí zformuluje ústavně konformní výklad právního předpisu, je nutno tento výklad respektovat i v obdobných kauzách, byť se jedná o procesně samostatná řízení. Opačný výklad, který by kupř. s odkazem na vázanost soudce zákonem podle článku 95 odst. 1 Ústavy ČR odmítal respektovat právní názor Ústavního soudu, by představoval logickou chybu, jelikož tato vázanost výkladem norem nadzákonné (ústavní) síly, musí být pro soud při aplikaci jednoduchého práva určující. Navíc nelze přehlédnout, že opačný závěr by ve svých důsledcích vedl k nerovnosti účastníků jednotlivých soudních řízení a k nepředvídatelnosti soudního rozhodování, což samozřejmě představuje pochybení dosahující ústavní intenzity. Nelze rovněž opomenout, že určujícím společným prvkem obecných soudů a Ústavního soudu je jejich poslání zakotvené v článku 4 Ústavy, kterým je ochrana základních práv a svobod. Mezi oběma složkami soudní moci tak musí existovat souhra a harmonie, nikoliv animozita. V podmínkách právního státu je proto nemyslitelné, aby obecný soud – s vědomím jednotné a jasně seznatelné judikatury Ústavního soudu – s odvoláním na dikci zákona, zvolil takovou jeho interpretaci, kterou Ústavní soud považuje za protiústavní“.

Z výše uvedeného je tedy nutno dovodit, že nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 712/05 (ve věci V. F.), je vázán Nejvyšší správní soud i v posuzované věci. Proto nezbylo, než napadený rozsudek Krajského soudu v Brně zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V dalším řízení krajský soud zruší napadené rozhodnutí žalované s odkazem na právní názor vyslovený v tomto rozsudku s tím, že usnesení podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. vydané ve věci stěžovatele, je podkladem pro přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. V novém rozhodnutí o věci rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud podotýká, že výše vysloveným názorem Nejvyššího správního soudu, vycházejícím z názoru vysloveného v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 712/05, je Krajský soud v Brně vázán (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. září 2007

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu